

Kangaskäärme

Hasselsnok
Coronella austriaca

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

EU:n lajikoodi: 1283

Rauhoitettu (LSL 9/2023)

Ahvenanmaalla rauhoitettu ja erityisesti suojeltava (ÅFS 88/2023)

Luontodirektiivin laji (liite IV)

BOR suojelutaso epäsuotuisa riittämätön, vakaa

Luonnehdinta

Kangaskäärme on noin 60–70 cm pitkä. Sen yleisväri on tavallisesti harmahkava, ruskehtava tai punertava. Selän sivuilla on usein tummanruskeiden pilkkujen tai täplien muodostama parijono. Joskus täplät yhtyvät selän yli poikkijuoviksi, joiden välissä keskellä selkää on vaalea sahanteräjuova. Hyvä tuntomerkki on tumma, ohjaksia muistuttava juova, joka kulkee pään molemmiin puolin sieraimesta silmän kautta niskaan. Kyyltä (*Vipera berus*) tämä ohjasjuova puuttuu. Kangaskäärmeen silmäterä on pyöreä, kyyn silmäterä pystysuora. Muita kyystä erottavia piirteitä ovat erilainen silmänseudun ja pääläen suomutus, eikä kangaskäärmeen vartalosuoimuissa ole keskiharjaa. Sivulta päin katsottuna kangaskäärmeen kuono on kaareva ja tylppä. Kangaskäärme ei ole myrkyllinen. Se saattaa elää yli 30-vuotiaaksi.

Elinympäristö ja levinneisyys

Kangaskäärme elää Suomessa levinneisyytensä pohjoisella äärirajalla, ja on maamme harvinaisin käärmelaji. Sitä tavataan harvinaisena ainoastaan Ahvenanmaalla. Kangaskäärme suosii aurinkoisia, aukeita ja kuivia paikkoja, joissa on tiheä aluskasvillisuus. Ahvenanmaalla kangaskäärme näyttää viihtyvän erityisesti kanervaa kasvavilla paahteisilla kallioalueilla. Kangaskäärmettä nimitettiin aiemmin "kanervakäärmeeksi". Sitä tavataan myös kangasmetsissä sekä avoimilla, harvapuustoisilla hakamailla ja niityillä, toisinaan myös pihapiirissä. Kangaskäärme horrosta talven esimerkiksi pikkunisäkkäiden onkaloissa tai hiekkaisessa maaperässä kasvien juuriston alla.

Nykytila ja uhkatekijät

Avoimien niitty- ja hakamaiden pirstoutuminen ja umpeenkasvu sekä vapaa-ajan asutuksen lisääntyminen voivat johtaa kangaskäärmeelle sopivien elinympäristöjen vähenemiseen. Talvehtimispaikkojen vähäisyys saattaa myös rajoittaa lajin levinneisyyttä. Kangaskäärmeen leviämiskyky on heikko, sillä se liikkuu huomattavasti vähemmän kuin monet muut käärmeet. Kasvava liikenne on uhka lajille, sillä valittavan monet kangaskäärmeet ovat löytyneet tieltä yliajettuina. Todennäköisesti kangaskäärmeitä tapetaan, koska lajia luullaan kyyksi.

Hoitosuositukset

Kangaskäärme on Suomen huonoimmin tunnettu käärmelaji, siksi sen mahdollisia esiintymispaikkoja tulee kartoittaa tarkemmin sekä tutkia ympäristömuutosten vaikutuksia lajiin. Kangaskäärmeen elinympäristönä olevaa niitty- ja hakamaata voidaan hoitaa esimerkiksi niittämällä ja laiduntamalla sekä raivaamalla havupuita. Lajin tunnettujen talvehtimispaikkojen ja niiden lähialueiden suojelulla olisi kantaa vakauttava vaikutus.

Lähteet

- Saarikivi, J. 2007. Kangaskäärme Suomessa. Luonnon Tutkija 3: 88–99.
- Saarikivi, J. 2017. Kangaskäärme (*Coronella austriaca* Laurenti, 1768). Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim). 2017. Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. s. 83–85. Suomen Ympäristö 1/2017. Ympäristöministeriö. <http://um.fi/URN:ISBN:978-952-11-4638-1>
- Terhivuo, J. 1998. Kangaskäärme. Teoksessa: Lokki, J. ym. (toim.). Suomen luonto – Eläimet (osa Kalat, sammakkoeläimet ja matelijat). WSOY-yhtymä Weilin+Göös Oy, Porvoo. S. 284–285.

Kuva: Mark Zekhuis